

MEHMET AKİF DEMİR U MEWLUDA ZAZAKİ (Mehmet Akif Demir ve Zazaca Mevlidi) (Mehmet Akif Demir and Zazaki Mewlit)

İbrahim DAĞILMA¹

Kılvate

Edebiyato klasik ê Zazaki hetê eserani zaf dewlemend niyo; ê esere ki nusiyeyi miyonê inan dı mewlıdı veciyeni verni. Dunyaya İslam dı mevlidi, hem yo tewirê edebi yê, hem zi yo rituel i. Miyanê welatani İslam dı derheqê mewlıdan dı xebati muhimi biyi. Ini xebati, serrani peyinan dı beynatê Zazayan dı zi zêdiyayi u new hebi mewlıdı Zazaki nusiyeyi.

Mewlıdonê Zazaki ra mewlıdo peyin inê Mehmet Akif Demir ‘Mewluda Zazaki’ yo. Ina meqale, tenkidê ini mewlıd ser ra wa. Ina meqale dı ino mewlıd hem hetê tedeyi, hem şekil hem zi ziwon ra etud biyo.

Kelimeyi Mıfteyi: Şiir, Mewlıd, İslam, Peyxember, Welıdiyayış

Özet

Klasik Zaza edebiyatı, eser yönüyle çok zengin değildir; yazılı eserler içinde tür olarak mevlitler öne çıkmaktadır. İslam dünyasında mevlidler, hem bir edebi tür hem de bir ritüeldir. İslam toplumlarında mevlitlerle ilgili ciddi çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, son yıllarda Zazalar arasında da artmış ve dokuz Zazaca mevlit yazılmıştır.

Zazaca mevlitlerden en son yayınlanan Mehmet Akif Demir’in ‘Mewluda Zazaki’ adlı eseridir. Bu makale, bu mevlidin incelenmesi hakkındadır. Bu

1 Öğr.Gör., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, idagilma@bingol.edu.tr

makalede *Mewluda Zazaki* isimli eser hem içerik, hem şekil hem de dil yönüyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Mevlid, İslam, Peygamber, Viladet

Abstract

Classical Zaza literature is not very rich in terms of works; but Mawlid is the most prominent genre among the written works. Throughout the Islamic world, Mawlids are historically both a literary genre and a ritual. In the majority of Islamic societies, serious studies about Mawlids have been done. In recent years, these studies have also increased among the Zazas and totally nine Mawlids have been written.

Mehmet Akif Demir's latest publication "Mewluda Zazaki" is the latest publication from Zazaki Mevlids. This article is about the examination of this Mevlid. In this article, the work Mewluda Zazaki will be studied in terms of content, form as well as language.

Keywords: Poetry, Mawlid, Islam, Prophet, Waladat (Birth)

Destpêkerdış

Ê merasimê ki serrgêre biyayışê peyxemberi dı icra beni u eseri ki qey wendışi ni merasiman nusiyeni edebiyat u sen'etê İslâmi dı cı ri voni mevlid.

Ina Kelime ferhengı dı yena me'nayê "ca u wextê biyayışi". Ina kelime, esasen me'nayê biyayış o, semêd biyayışê peyxemberi ma şıxuliyena.

Mewlid, yo kelima ya 'Erebki wa, masdarê 'مَوْلِدْ'ı ra vırazıyaya u zafhumariya ay 'mewalid' a. İna kelime rına Erebki dı yena me'nê cayê biyayış o wextê biyayışi.

Mewlid eserêko manzum o, şeklê mesnewi dı nusiyeno. İni esêri hınayını xususen biyayışê Hz. Muhammedi ra, kılmi ra zi 'peyxemberi, mirac, mu'cize u wefatê' ey ra behskeni. Tewirê mewlidi, edebiyatê İslami dı cayo muhim geno.

Behsê rucê biyayışi peyxemberi, her çi ra ver çend hedisanê Hz. Peyxemberi dı ca geno. Rucê dişeme u paşeme sebebi rocê depıştışê ey peyxemberi ra yeno persayış. Wı zi hına cewab dano:

"Ez a ruc biya u Quran zi mı ri a ruc şırawiya."

Tarixê biyayışê Peyxemberi ma Hz. Muhammedi, guereyê tarixşınasan u muheddison poncas ruc weqayê Fil'i ra pê rucê 12'in ine aşma Rebiul'ewwel u bı hesabê miladi serrê 571 dı ya. Inay ra hema dewrê sıfteyın ra "12 Rebiul'ewwel rucê Dişeme" serrgera biyayışê Hz. Peyxember hesıbyawa u a ruc dı omiya bıbarık kerdış.

Tebrik kerdışê rucê mewlid dı, merasima verin çi wext, ça dı, pê destê komi icra biya u seni destpekerdo? Inay ser zaf me'lumat çin o. Labelê 'esrê III. H u

IX. M ra nata ini tebrikkerdışı ‘erdanê İslam dı bi vıla. Zey mıntıqayanê Iraq, Hicaz, Yemen, Xorasan, Hindistan, Mısır, Meğrib ki Bısilmonyê tede esti guereyê me’lumatani her serr tebrikkerdışı resmi vıraziyayi.

Mekke u Medina, miyonê ini tebrikkerdışan dı yo cayo muhim geni. Çımki bonu ku Hz. Peyxember uca dı omeyo dunya qey ini tebrikkerdışan yo merkez u nuqtayê destpekerdışı bi.

Tebrikkerdışı mewlıdonê ra tebrikkerdışo tewr namdari, ine Erbil i. İcrakerdışê ini tebrikkerdışani mewlıdon dı atabegê Erbili Muzafferuddin Gökbörü merdimo verin o. İni tebrikkerdışı pê destê eyi yo statuya resmi geni. İni tebrikkerdışı vercu Erbil, dıma zi Musul dı cihetêko weş u sıxleti ser vıraziyebi. İni tebrikkerdışı, dewletê Osmanlı dı pê mewlıdê Suleyman Çelebi *Wesiletu’n-necat* dı xu ramuecnêni.

Mewlıd, heme edebiyaton dı xu ser yew şekil qebl biyo. Mewlıd zi eğleb pê ino nome nusiyo. Tarixê edebiyatê milleti Bısilmononı dı mewlıd, yew tewirê edebiyo xuser o. Çı wext meselêka derg ra behs biyo vercu ra merdimon xu ri tewirê nazım tercih kerda. Ê meseleyê ki derg u dılayi pê şeklê nazım vacıyayi u nusıyayi. Edebiyatê Zazaki dı zi eyni şekil tercih biyo. Me’naya hıra dı ino tewir ra voni “*mesnewi*”.

Mesnewi, pê beyiton nusıyeno. Humarê beyitoni mesnewi dı, yo sinor çin o. Guerê qabiliyetê nuştoğê mewlıd humarê beyiti bedilyeni. Eger mewlıd şeklê nesir dı binusiyo o wext beno siyer. Eğleb mewlıd dı dehkera, zeypi ya. Pê peymeyê aruzi nusıyeno, aruz dı qalbi kılmi tercih beni. Her beyiti miyonê xu dı qafıya beni Meqsedê mewlıdı tewr rehet pê ini çıyan nusıyeno.²

Heme edebiyaton dı, qey tewiro hınayın kelimeya mewlıd tercih biya. Ma eşkêni edebiyatê Zazaki dı zi ino tewir ra vac ‘mewlıd’. Zey Ehmedê Xasi u nuştoğoni binan qey nomekerdışê eseranê hınayın kelimeya mewlıd şıxulnawa.

1. Mehmet Akif Demir u Mewluda Zazaki

Mehmet Akif, serra 1978 dı qezayanê Diyarbekırı ra Heni dı dewa Abacıları dı omeyo dunya. Babiyê ey ilmê medresa u ilmê moderni piya tehsil kerdi, yo wextêko derg malati zi kerda. Mehmet Akif, wendışê xuyo sıfte u miyonin, mektebê dewa xu dı temom kerdo. Dıma Diyarbekır dı şıyo liseya Ziya Gökalp i. Sınifa hireyin dı ina lise war verdene. Tehsilo akerde duri ra ra icazetê lise geno. Inka duri ra İlahiyat wuneno. Inka pê xebatê inşaatı idarê xu keno. Yo muddi serekiya HUDA PAR ê Heni kerda. Zewiciyaye yo u babiyê 4 qıcan o.

2 Çiçekler, Mustafa, “Mesnevi”, *DİA*, XXIX, 320-322.

1.1. Xebata Zazaki yê M. Akifi u Mewludê Ey

Mehmet Akif, wareyê edebiyatê Zazaki dı yo nuştoğo newe yo. Heta inka yo kitabê ey çap biyo. Ino kitabê ey şekilê mewlud do, heskerdiş u wesifnayışa Hz. Muhammed ra behs keno. Zanaye ey Zazaki ser seni ya u çı wext dest kerdo nuştışê Zazaki ma fekê eyi ra nekil biker:

“Serrani 2000 dı pê nuştışê şiiiron mı dest bı Zazaki kerdo. Mı ina dı u ez şahit biya:

‘Zwonêko wareyê nuşteki dı çin o eyi ri mendış zaf zuar a, hina yo zwon beno vin. Zazaki ruec bı ruec tesirê Tırki dı menda, bazar u sukoni dı zafi ra Tırki u Kurmancki qal bena. Qici ma kılamoni Tırki u Kurmancki gueşdari kenî. Inay ser mı bawer kerd ki gerinka ma wayirê Zazaki biveciy u seba inay mı destpêkerd nuştışê şiiironi Zazaki. mewhdê xu zerreyê dı aşmı dı nuştö.’

Şiiro sıfte mı Hz. Muhammed ser nuştö. Serra diyına destpêkerdişê bımbarıkkerdışonê biyayışê Hz. Muhammedi dı mı qerarê nuştışê mewludi da. Eyni serr lacê mı Qurano Kerim xitim kerd, rına wu şiyen ini tebrikkerdişan. Mı yı ra va, madem tu Qurano Kerim xitim kerd, ita ra pê dersa tecwid biger. Yı va, ‘Bawo, ez dersa mewlud geno.’ Yı zaf waştên mewlud biwuno u gueştariya mewludi bikero. Madem şari ma peyxemberi ma ra zaf heskeno u gueş dano wendışê mewludê ey mı zi va, ez zi yo mewludo Zazaki binusi. Hem şarê ma, yo mewludo Zazaki ra rehet fohm keno hem zi tuti ma ziwonê dayıka xu dı wa biwunê.

Pê bismillah u dua mı destpêkerd. Şewi, biveng i; inay ra mı mewludê xu şew nuştên. Mı zerreyê dı aşmon dı mewludê xu qedina. Nuştışê mewludi ra ver derheqê mewlud dı melumatê mı u meraqê mı zi çini bı. Çı wext mı qerarê nuştışi mewludi da, qey peymeyê hece, rezkerdişa kronoloji, humarê ripeloni ez oniyawo mewludonê Tırki u Kurmancki. Peymeyê aruzi ser melumatê mı zaf çini bı; labelê mı qiymet da herıkyayışê behsi u dewlemendiyê peymeyi. Çı wext mı mewludê xu qedina mı mewludi Tırki, Kurmancki u Erebi etud kerdi u hetê dewlemendiyê peymeyi mı mewludê xu u ini mewludi nêtiver. Ez eşkeno vaci, mewludê mı peyme ser ê mewludon ra zıxm o.

Mı mewludê xu pê alfabeya Latinki nuştö. Çapxane zi, mewludê mı hem pê herfoni Latinki hem zi pê herfoni Erebi çap kerdo. Bê mewludi zobina şiiiri mı Zazaki esti. Yo xebatê mı qısebedo(ferheng) Zazaki zi esta; labelê mı ina xebat dewom nêkerd. Inka ina xebat nimcet a.

Seba dı çiyoni ez zıwanê dayikê xu ser xebat dı erêy mendo:

- Ez ominan inşaaton dı guriyeno. Inay ra ez Zazaki ser zimiston xebitiyeno.

- Zazaki ser eleqa tay a, paştdayışê xebatoni Zazaki kem a, maddiyat ser imkoni çin i.

Niyetê mu ina wa; waştışê razitiyê Homê ser hem qey averşiyayışê yo ziwoni paşt bîdi xebaton hemi zi xebatê Îslami dî ziwoni şari ma dî eseron binusi. Ina noqta dî ez vercu Zazayoni ma u xu dima herkesi ra wazeno wa zuwanê dayikê dî xebat bikerên!”³

Nuştoğ, Zazaki ser nê yo ders gurewta u nê zi gramerê Zazaki ra hayidar o. Ma ina kemi hem şiiironê ey dî hemi zi mewlîdê ey dî vineni. Hem nuştışo Latinki dî u hem zi nuştışo ‘Erebki dî çend herfi ğelet nusiyeji.

Mavac, herfa ‘w / و’ zaf cayoni dî ‘v / و’ , herında herfa ‘q / ق’ dî herfa ‘k / ك’ , rına herında herfa ‘x / خ’ dî herfa ‘h / ح’ şixuliyawa. Nomeyê mewlîdi nuştışi *Mewluda Zazaki* yo; labelê ina izafe ğelet a. Çımki, kelimeya mewlîdi may niya nêr a; gereka ey bivatên *Mewludo Zazaki*. Nuştışoğ, zaf cayan dî nuştışê kelimeyan dî zıwonê qali şixulneno. Çend hebi şiiiri nuştışi ini yê:

*‘Ma Ha Tu Dimay, Feth-i Amed, Rar Cehdu Zikru Sebati, İslom Eyru Bıberm’⁴
Lac halidi Suleyman / Kelha amed der mekân
Veyradi da ruhu can / Ey şehidu kehreman*

*Yı adalet hek dî may / Asker peyxember homay
Ma zulüm ra feletnay / Hem kormoncu hem zazay’⁵*

1.2. Mewlîdê Mehmet Akif Demiri

Ino mewlîd, serrê 2017 dî neşir biyo. Tarixê nuştışi gueri edebiyatê Zazaki dî mewlîdo peyin o. Nuştışê Mewlîdi Mehmet Akif Demir o.

Mewlîd, 10 qısımon ra yeno meydon. Tede 278 beyit esti. Qısımonê inê mewlîdi dî qey her qısım yo sernuşte çin o. Ma tedeyê beyiton ra museni ki komci qısım dî komci mesele ra behs beno. İni qısmi pê beyita **“Ma zerda safıra waci in kelam/ Têdır wacê esselat u wesselam”** bestiyayi yobinona. Mewlîd, usulê nuştış dî tay hetan ra moneno mewlîdonê binon, tay hetan ra mewlîdono binon ra ciya yo:

- Mewlîdon dî eğleb zey qısımonê *‘tewhid, vıraştış, biyayış, miraç, rihlet, dua’* qısmi esti. Ino mewlîd dî zi ini qısım esti.
- Mewlîdi pê beyiton nusiyêni, peyniya beyiton seraver zey tewirê mesnewi pê ‘aa, bb, cc, dd...’ dî qafiya bena. Ino mewlîd zi ina tertib ser qafiya biyo.
- Mewlîdi bini hetê qafiya u huneronê edebi ra zıxm i. Ino mewlîd zi ini cihetan ra zıxm o.
-

3 Nuştış Mehmet Akif Demir, ini melumati mı ri pê mail şırawiti.

4 İni şiiiri eyi hema çap nêbiyi.

5 Şiirê eyi ‘Feth-i Amed’ ra

- Mewlıdı binon dı peymeyê aruz şıxuliyo, ini mewlıdı pê herfonê ‘Erebki nusiyayi. Wextê çapkerdışi dı ino mewlıd hem pê alfabeya Latinki hem pê elifbaya ‘Erebki çap biyo. Ino mewlıd di çend hebi beyiti qalibê ‘failâtun/ failâtun/ failun’ eseni; labelê nuştoğê mewlıdı vono:
- ‘Mı mewlıdê xu pê peymeyê hece qalibo 11 in nuşto.’
- Mewlıdonê binon dı hetê gramer u herfi ki Zazaki dı şıxuliyeni tede zaf kemi çin a. Ino mewlıd dı hem hetê Latinki hemi hetê Erebki nuştışı dı zaf geleti esti.

Ma vac, herfa ‘w / و’ zaf cayonı dı ‘v / و’ herında herfa ‘q / ق’ dı herfa ‘k / ك’ rına herında herfa ‘x / خ’ dı herfa ‘h / ح’ şıxuliyawa. Nuştoği zaf cayonı dı nuştışê kelimeyomı dı zıwonê qali şıxulneno. İni xetayon ra çend misali hına yê:

Nuşteyê nuştoği	Nuştıšo raştı
Hapnay (r. 8)	Xapınay
Kefelnay (r. 8)	Qefılınay
Kovmi (r. 9)	Qowmi
Tekva (r. 9)	Teqwa
Ketl u kital (r. 14)	Qetl u qital
Veht (r. 15)	Wext
Hebere mergi (r. 17)	Xeberê mergi
Halık (r. 17)	Xalıq
Var (r. 16)	Wayır

Nuştoğ, mewlıdê xu dı kelimeyanê Tırki u Kurmancki u ‘Erebki zi şıxulneno. Ma inan ra çend hebi misalon bıdı:

Kelimeyi Tırki	Kelimeyi Kurmancki	Kelimeyi ‘Erebki
Yalnız (r. 3)	Rêç (r. 3)	Wê’z (r. 5)
Temiz (r. 5)*	Dereng (r. 17)	Wehdet (r. 5)
Kin (r. 9)**	-----	Lemyelid velem yuled (r. 9)
Firtone/ Firtına (r. 11)***	-----	Kebair (r. 12)
Asker (r. 14)	-----	Mucteba (r. 20)
Bayrağ(k) (r. 22)	-----	Ehlen we sehlen (r. 20)
Duacı (r. 23)	-----	Murteca (r. 24)

* Ina kelime, esasen ‘Erebki wa.

** Ina kelime, esasen ‘Farski wa.

*** Ina kelime, esasen ‘İtalyanki wa.

Ino mewlıd, hetê zıwan u vaciyayişi ra zelal u dewlemend o. Nuştoği, beyiti xu pê weşiya qafiyayon muniti. Ey qafiyaya dewlemend zaf şıxulnawa, ca ca zi qafiyaya ‘tam, nimcet u redifi zi’ esti.

----- qe/**lem** (r. 3, ita dı qafiyaya dewlemend esta.)

----- â/**lem**

----- nefr/**et** (r. 5, ita dı qafiyaya tam esta.)

----- muhabb/**et**

----- zeyd/**a/yi** (r. 10, ita dı hem qafiya hemı zi redif esta.)

----- vec/**a/yi**

Qısımê Yoyin: Ino qısım dı 13 beyit esti. İta dı hemd u wesıfnayışı Homê esto
Hamd u şukur turi rebbul âlemin / Mari erşawıt Muhammedul emin
Yalnız tuyi hem ezel u hem ebed / Tu yi Xalıq tu yi ehed u semed
*Vesefnayışu hamd u şukur tu ri / Hem tu vişır yownayra inçi dur i...*⁶

Qısımê Dıyın: Ino qısım 27 beyit ra yeno meydon. Ino qısım dı piliya peyxember u qey faziletê ey nuştış u wendışê mewlıdı ra behis esto.

Qey xatır Muhammed rabbe âlem i / Wıraşt insonu koyu daru lemi

...

Tı hebib Allah resul Muhammed i / Tı wesafney rabbi ezel ebed i

...

Eyki ziyafet bıdu bısılmono / Ferq nêdefin feqir u zengin monu

*Bırayê mı wari mewlud cormıdu / Homay rızq yey gorey niyet yey bıdu...*⁷

Qısımê Hiriym: Ino qısım dı 12 beyit esti. Ino qısım dı ‘vıraziyayışê nurê Muhammedi, kâinat, erd, ezmonon u insonon’ ra behis esto.

Ğeyrı mı çik çinibu çik miraver / Ez tena boy ina ra biben bawer

Waxtuk mı hama çik nıwıraştı / Mı pey nur xo Muhammed vıraştı

Rabbê âlem vıraştı ârdı sema / Şeş roco mond pa bıpa yemno dima

Yey vıraştı ina dınya be qusur / Ehmed u ehlibeyt yey dınya ri nur

*Erdı behru astarey rocu sema / Bni emri Xalıq dey yi dayıma...*⁸

Qısımê Çarın: Ino qısım dı 28 beyit esti. İta dı vıraziyayışê Âdemi ra, Âdemi ri emrê secde berdışı, isyonê şeytoni u qebulbiyayışê tobeyê Hz. Âdemi ra behs esti.

Homay va ez insoni vırazen o / Erd o ser u yey hor helife ken o

...

6 Demir, Mehmet Akif, *Mewluda Zazaki*, Bangaheq, İstanbul 2017, r. 3.

7 Demir, e.n.v., r. 4-5.

8 Demir, e.n.v., r. 6

*Dünya ra pencek her ardı melek o / Homay herra vıraşt âdem devist go
Rebbe Âlem da melek o yov emur / Ey melek en secde bike Âdem ir
Homay da emur melek o secde ke / İblis nişî secde der secde nîke...⁹*

Qısımê Poncin: Ino qısım dı 52 beyit esti. İta dı ‘Qey imtihoni şırawıyayışê insoni ina dünya u seba rayiro heq ramuetişê silsilaya risaletê peyğemberon ra’ behis beno.

*Homay erşavıt dünya Havav Âdem / Yov muddet ina dünya dı yın ke gem
Eya ra rocra dünya bi cay inson i / Cay insoni mekon i imtihon i*

...

*Roc biroç evlad âdem i zeydayi / Gurey ne baş mani yınd vecayi
Yın xwu virke emri Rebbe Âlem i / Kovti nefsi hu dim torn i âdem i
Homay yınur kasid erşavıt i / Emru nehıyî Homay milletır vati
Şis u İdris u dıma yen Nuh nebi / Yınra verız ahm u zonayey bi¹⁰*

Qısımê Şeşın: Ino qısım 14 beyiton ra yeno meydon. İta dı zey pê filan Mekke ser ramıtışê Ebrehe hadiseyanê biyayışê Peyğamberi ra ver ra behs beno.

*Padişahik ey veht vari devlet i / Yın zulm u heqaret kerde millet i
Erdo ser u ketl u kital zulumat / Bı keson bıwarur niverdab heyat*

...

*Ebrehe zalımıb romıt kabey se / Homay zi askerho erşavıt yey se
Teyro eabil i omey korbı kor / İşi ebrehe yu kovmiye bızor...¹¹*

Qısımê Hotın: Ino qısım dı 38 beyit esti. Ino qısım dı ‘bawkalonê peyxemberi ra, nesebê ê a pak ra wesifi Hz. Muhammedi ki kitaboni verinan dı viyereni, bawı u dadiya eyi ra, sewirtiyê peyxemberi ra’ behs beno.

Tevratu İncil ey kitabı verin / Yınd virte vesfi Muhammed emin

...

Bavkal pığemberi ponku temiz i / Miyon kavmi erebid zaf aziz i

...

Ser virt ome veht zevacı Abdullay / Daykeye geyrar der Amine veynay

...

Va ez şiyu key Vehb sebey Amına / Mıva dere ez veyno ya senına

...

9 E.n.v., r. 7.

10 E.n.v., r. 9-10.

11 E.n.v., r. 14

*Ay hevaro ay hevaro ay hevar / Dayê ezu hemleho mendi bıvar
Mehzun meb dayke Muhammed emini / İşi halık tealay zaf nekşini...*¹²

Qısımê Heştin: Ino qısım 23 beyit o. Ino qısım dı 'biyayişê peyxemberi ra, ê mijdoni ki seba omiyayişê yı diyayi u mucizeyi ki wextê biyayişê eyi di veciye wuerte' ra behis beno.

*Mı hovndi va nome yey Muhammed u / Yowna hovnd va nomeyey Êhmed u
Hem Êhmed u hem Muhemmed Mustefa / Yu derd insonon ri ilaç u şifa*

...

*Nur Muhemmed Mekke dı bı eşkera / Şovqiyey vılabı şerku şerb sera
Kowt a azmon dı astarey Ahmed i / Şovqi ho da dunya nur Muhammed i
Saraye kisray İrani recifıyay / Hem recefay hemzi kısmeki ricıyay...*¹³

Qısımê Newın: Ino qısım 30 beyit ra yeno meydon. Ino qısım, qısımê merhaba wo.

*Bı hery ome duyey rebiul ewel / Eyroc ome dunya nebi u mursal
Ombarkıb mizgine yey bıd ummet / Vac omevu Pexember homay êhmet
Ome Muhammed Mustafa merhaba / Mâhiy u haşır u âkib merhaba
Merhaba sero çımon ser merhaba / Merhaba ehlen we sehlen merhaba...*¹⁴

Qısımê Desın: Ino qısım, qısım peyin o. Tede 41 beyit estı. Ino qısım dı 'Hemdele, salwele u dua' estı.

*Hemd yeyri kı yu zere kelbo zonu / Hemd yeyri kır azık u rızık donu
Hemd tur i gorey gironê êrşitu / Hemd tur i gorey çi vıraştışitu*

...

*Selat u selam ya mehdi ya hadi / Selat u selam ya nurel ibadi
Hamd tu ri tu mar erşavit in resul / May ey dımşı dini islom kerd qebul*

...

*Ya Rab huzur defnı qelbi cem'et i / Nasib makı ser Qoron id vahdet i
Ma tu ra ricaken Rebbul âlemin / Rar Qornu sunnet ra ma dur mefin...*¹⁵

12 E.n.v., r. 15-17

13 E.n.v., r. 18, 19.

14 E.n.v. r. 20.

15 E.n.v., r. 23-24.

Peyni

Mewlîdî, miyanê edebiyatê klasik dı ca geni u qısmê eseranê dini dı hesıbiyeni. İni eseri derheqê Hz. Peyxemberi dı nusiyayi u nuştışê mewlıdan wextê Hz. Peyxemberi ra dest pêkerdo u hema zi mewlıdî nusiyeni.

Zey ‘Erebki, Farski, Tırki u Kurmancki zaf zıwonon dı mewlıdî nusiyayi. Mavac, mewlıdê Şêx Ebu’l Wefâ ‘Erebki, inê Suleyman Çelebi Tırki u inê Mela Huseynê Bateyî Kurmancki yo. Zıwanê Zazayan dı edebiyato nuşteki hema newe yo. Ino zıwan dı zi esero nuştekiyo verin yo mewlıd o. Ino mewlıd, ita ra 120 serr vercu bı destê Mela Ehmedê Xasi nusiyayo u nomeyê ino mewlıdî *Mewlıdu’n-Nebiyî’l-Qureyşî yo*.

Mewlıdê Mela Ehmedê Xasi ra heta edebiyatê Zazaki dı new hebi mewlıdî omeyi nuştış. İni mewlıdon ra mewlıdê Mehmet Akif Demir *Mewluda Zazaki* mewlıdo peyin o. Ino eser, hetê zıwoni ra zelal u akerde yo, hetê huneri ra zıxm o; labelê hetê imla ra eser dı kemi zaf a. Mehmet Akif, zey ê mewlıdan binan pê nuştışê mewlıdê xu ina ispat ispat kerda ki zey zıwononê binon pê Zazaki zi edebiyat viraziyeno.

Mewlıdê Mehmet Akif dı gurenayışê zıwon u huneranê edebiyat ra belu beno ki nuštoğ Zazaki hol zono. Mewlıdê ey dı kelimeyi Tırki u ‘Erebki zi esti, labelê ino hal qey eserê ey yo kemi niya.

Çımeysi

Akdağ, Soner, “Süleyman Çelebi’nin Mevlidi Üzerine”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Atatürk Üniversitesi, Humar: 36, Erzurum 2008, r. 85.

Bozkurt, Nahide, “Hârünürreşid”, *DİA*, XVI, 258.

Çiçekler, Mustafa, “Mesnevi”, *DİA*, XXIX, 320-322.

Demir, Mehmet Akif, *Mewluda Zazakî*, Bangaheq, İstanbul 2017.

Eroğlu, Haldun, “Muzafferüddin Kökbörü (1156-1232): Yetimlere Sütanneler Tayin Eden Devlet Adamı”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıklar Dergisi*, humar: 46, 2003, r. 80-82.

Fayda, Mustafa, “Nesi”, *DİA*, TDV Yayınları 2006, XXXII, 578-579.

Hamidullah, Muhammed, *İslam Peygamberi* (Tadayoğ: Salih Tuğ), Yeni Şafak Gazetesi, 2003.

Kırkan; Ahmet, *Mewlıdê Usman Esad Efendîyo Babîjî “Bîyîşa Pêxemberî” (Metn û Wekentîş)*, Tezê Lîsans Berz Neşirnêbiyo, Unîversîteyê Artuklû, Mêrdîn, 2014.

Pekolcay, A. Necla, “Mevlit”, *DİA*, XXIX, 484; Pala, r. 314.

- Sahih-i Müslim, Sıyam 36 (198); Rudanı, Cem'ul-Fevaid, Hadis No: 3012.
- Taberi, *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi* (Tadayoğ: Zâkir Kadiri UGAN-Ahmet TEMİR), M.E. B Yayınları, İstanbul 1992, IV.
- Varol, Murat , “Zazalarda Mevlid ve Siyer Geleneği”, *II. Uluslararası Zaza Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, Bingöl Üniversitesi Yayınları, İstanbul-2012.
- Yergîn, Mehmet, *Mewlidê Mela Ehmedê Xasî: “Mewlidu'n-nebiyyi'l-qureyşiyî”*(Metn-Wekenitiş), Tezê Lîsans Berz Neşirnêbîyo, Unîversîteyê Artuklû, Mardîn, 2015.